

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ

А. БАЙТҰРСЫНОВ АТЫНДАҒЫ
ҚОСТАНАЙ Өңірлік университеті

АЛТЫНСАРИН ОҚУЛАРЫ

«ПЕДАГОГИКАЛЫҚ БІЛІМ
БЕРУДІҢ ҮЗДІКСІЗДІГІ –
ЗАМАНАУИ ПЕДАГОГТАРДЫҢ
ТАБЫСТЫЛЫҒЫНЫҢ КЕПІЛІ»

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ
ҒЫЛЫМИ-ПРАКТИКАЛЫҚ
КОНФЕРЕНЦИЯСЫ

МАТЕРИАЛДАРЫ

II КІТАП

АЛТЫНСАРИНСКИЕ ЧТЕНИЯ

МАТЕРИАЛЫ

МЕЖДУНАРОДНОЙ
НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКОЙ
КОНФЕРЕНЦИИ

«НЕПРЕРЫВНОСТЬ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО
ОБРАЗОВАНИЯ – ЗАЛОГ УСПЕШНОСТИ
СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГОВ»

II КНИГА

Қостанай, 2022

УДК 37.02
ББК 74.00
II 23

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ/ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Доцанова Алма Иргибаетна, Председатель Правления - Ректор Костанайского регионального университета имени А.Байтұрсынова, кандидат экономических наук, профессор;
Исмұратова Галия Суиндиковна, и.о. проректора по научно-инновационному и международному развитию Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, доктор экономических наук, профессор;
Скударева Галина Николаевна, кандидат педагогических наук, доцент, заведующий кафедрой педагогики и психологии ГОУ ВО Московской области «Государственный гуманитарно-технологический университет»; Почетный работник общего образования Российской Федерации, г. Орехово-Зуево, Россия;
Чекалева Надежда Викторовна, профессор, доктор педагогических наук, заведующая кафедрой педагогики Омского государственного педагогического университета, директор научного центра РАО, член - корреспондент РАО, г. Омск, Россия;
Бектурганова Римма Чингисовна, доктор педагогических наук, советник ректора по педагогическому направлению Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;
Ахметов Тлеген Альмуханович, и.о. директора педагогического института им. У.Султангазина Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынов, кандидат педагогических наук, профессор;
Демисенова Шнар Сапаровна, заведующий кафедрой педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова, кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор;
Утегенова Бибикуль Мазановна, кандидат педагогических наук, профессор кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;
Смаглий Татьяна Ивановна, кандидат педагогических наук, ассоциированный профессор кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова;
Жетписбаева Айсылу Айратовна, заведующая методическим кабинетом им. Ы.Алтынсарина кафедры педагогики и психологии Костанайского регионального университета им. А.Байтұрсынова

II23 «Педагогикалық білім берудің үздіксіздігі-заманауи педагогтардың табыстылығының кепілі»: 2022 жылдың 11 ақпандағы Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдары. II Кітап. – Қостанай: А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2022. – 365 б. = «Непрерывность педагогического образования – залог успешности современных педагогов»: Материалы международной научно-практической конференции, 11 февраля 2022 года. II Книга. – Костанай: Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2022. – 365 с.

ISBN 978-601-356-122-6

Жинаққа «Педагогикалық білім берудің үздіксіздігі-заманауи педагогтардың табыстылығының кепілі» атты Алтынсарин оқулары халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары енгізілген.

Талқыланған мәселелердің әртүрлілігі мен кеңдігі мақалалар авторлары үздіксіз білім беру саласын педагогтарды жаңаша даярлау бағдарымен байланыстырып, әр түрлі деңгейдегі білім беру бағдарламаларын іске асырудың тиімді тәжірибесін көрсету, білім мазмұнын жаңарту аясында мұғалімдердің кәсіби шеберлігін арттыру қажеттілігін негіздеу, инновациялық технологиялар мен білім алушылардың тұлғалық дамуын психологиялық-педагогикалық қолдау туралы зерттеулерін еңгізді. Бұл жинақ материалдары ғалымдарға, ЖОО мен колледж оқытушыларына, мектеп мұғалімдері мен мектепке дейінгі тәрбиешілерге, педагогтар мен психологтарға, магистранттар мен студенттерге қызықты болуы мүмкін.

В сборнике содержатся материалы Международной научно-практической конференции Алтынсаринские чтения «Непрерывность педагогического образования – залог успешности современных педагогов». Многообразие и широта обсуждаемых проблем позволили авторам статей раскрыть сущность, тренды и тенденции непрерывности педагогического образования с учетом достижений науки и практики, показать эффективные практики реализации образовательных программ разного уровня, обосновать необходимость совершенствования профессионализма педагогов в условиях новых вызовов в образовательной практике, представить инновационные технологии и форматы психолого-педагогического сопровождения развития личности обучающихся.

Материалы данного сборника могут быть интересны ученым, преподавателям вузов и колледжей, учителям школ и воспитателям дошкольных учреждений, педагогам-психологам, магистрантам и студентам.

УДК 37.02
ББК 74.00

ISBN 978-601-356-122-6

© А.Байтұрсынов атындағы Қостанай өңірлік университеті, 2022
© Костанайский региональный университет имени А.Байтұрсынова, 2022

тың сақтаушысы болыпқала береді. Хат түріндегі Ыбырай шығармалары осы этапта өзіндік орыналады. Жазылмаған сөз тарих жадынан мәңгі жоғалар еді. Халық ауыз әдебиеті бізге ата-бабамыздың Ұлы оқиғаларын жеткізді. Қазіргі қазақ журналистикасының зерттеуіне Ы.Алтынсариннің хат түріндегі мұралары бірінші кезекте ықпалмен ұсынылады. Ұлы ағартушының нақты шығармашылығы шығармалар жиынтығын ұсынады, бастапқыдағы қысқа көлемдегі туындылары кең көлемді жинаққа айналып, қоғамдық публицистиканың мәніне ие болды. Хат түріндегі мұралары журналистикада, әдебиет және публицистикада шығармашылық ерекшелікке ие болып, жазба жұмыстарына айналды. Алтынсариннің «Оренбургский листок» газетінің беттеріндегі кіріспе сөзі педагогтің, ағартушының, зерттеушінің, публицистің шығармашылық тұлғасының көп қырлылығын дәлелдейді. Ы.Алтынсариннің публицистикалық талантының көркеюіне мына жағдайлар: елдегі сауатсыздық, баспаханалар мен басылымдардың болмауы, патшалық идеологияның үстемдігі кедергі болды. Сол себепті Ыбырай Алтынсарин жазған «Қырғыз хрестоматиясы» газет, журнал беттерін ауыстырып, қазақтарды сауаттандыруда қызмет етті. Жалпы алғанда оны қазақ публицистикасының бастауы деуге болады. Себебі осы кітапта өткен ғасырдың соңындағы көшпенділік, отырықшылық, ағартушылыққа насихаттау, адамгершілік сынды өзекті мәселелер сөз болған. Осы жерде біз қазақ қоғамының даму жолын, қайта өрлеуін анық байқаймыз. Оның хат түріндегі публицистикасы – отандық публицистиканың жүздеген жылдар бойы дамуына үлгі. Қазіргі кезеңде және болашақта Ыбырай Алтынсариннің білімі мен шынайы талдауға қадам жасауы, публицистиканың мамандырылуы мен кешенділігі оның шығармашылық әлеуеттілігін қайтадан және жаңа масштабта бағалауға мүмкіндік береді.

Әдебиеттер тізімі:

- 1 Қазақстан педагогикалық ойының антологиясы [Мәтін], Алматы «Рауан» 1995 ж. – 512 бет.
- 2 Бортко Е.Г. білім алушының тұлғасын әлеуметтендіру мәселелерін зерттеу [Мәтін]/ Е.Г. Бортко// әлеуметтік – гуманитарлық университеттің жаршысы, – 2004ж-44-46 бет
- 3 Алтысары педагогикалық оқулары «Үздіксіз білім беруді дамытудың заманауи үрдістері: тәжірибе, мәселелер және перспективалар» [Мәтін]: материалдар жинағы. Қостанай, 1б. – 2008.– 291 бет.
- 4 Н.Ә.Назарбаев Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ [Мәтін]/Н.Ә.Назарбаев Президенттің Қазақстан халқына Жолдауы/ / Қостанай жаңалықтары 2014, – 21 қаңтар.
- 5 Ы.Алтынсарин 3 томдық шығармалар жинағы-Алматы, 1978. – Т.– Б.138.
- 6 Ситдыков А.С. Педагогикалық идеялар және білім беру қызметі Ы.Алтынсарин / ред. Е.Бекмаханов. – Алматы: Учпедгиз, 1949, с.– 198.

ӘОЖ 373.1

ЖАЛПЫ БІЛІМ БЕРЕТІН МЕКТЕП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Юлдашев Мирамин Шамитдинович,
қазақ тілі мен әдебиеті мұғалімі
«Иқан» ЖОМ Кентау қ., Қазақстан
Шамитдинов Оғабек Мираминұлы,
А.Байтұрсынов атындағы
Қостанай өңірлік университетінің студенті
Қостанай қ., Қазақстан

Аннотация

Өзектілігі және мақсаты. Мақалада қазіргі күнде білім беру саласында үлкен сұранысқа ие болып отырған құзыреттілік тәсілді орта мектептің педагогикалық үдерісіне енгізуде шарраты мен перспективасы қарастырылады. Сондай-ақ, автордың өз тәжірибесінен алып құзыреттілік тәсілді қолданудың мысалы келтіріледі.

Түйінді сөздер: құзыреттілік тәсіл, орта мектеп, білім беруге қойылатын талаптар, оқушы құзыреттілігі.

Аннотация

Актуальность и цель. В статье рассматриваются условия и перспективы внедрения компетентного подхода в педагогический процесс средней школы, который на сегодняшний день пользуется большим спросом в сфере образования. Также приводится пример использования компетентного подхода, который автор извлекает из собственного опыта.

Ключевые слова: компетентный подход, средняя школа, образовательные требования, компетентность учащегося.

Abstract

Relevance and goal. The article discusses the conditions and prospects for the introduction of a competence-based approach in the pedagogical process of secondary school, which is currently in great demand in the field of education. There is also an example of using the competence approach, which the author draws from his own experience.

Keywords: competency-based education, secondary school, educational requirements, student competence.

Педагогикада жалпы орта білім беретін мектепте құзыреттілік тәсілді қолданудың орындылығы туралы талқылаулар жалғасуда.

Жоғары білім беруде құзыреттілік тәсіл жұмыс практикасына белсенді түрде енгізіледі: түрлі деңгейдегі құзыреттіліктерді жіктеу негізінде стандарттар әзірленеді (базалық, түйінді, арнайы), құзыреттілік тәсіл жағдайында оқыту стратегиялары айқындалады (модульдік оқыту, кейс әдісі, әлеуметтік өзара іс-қимыл, жобалық оқыту, интерактивті және имитациялық ойындар, аспаптық-логикалық тренинг және т.б.) [1].

Құзыреттілікке негізделген тәсіл кәсіби дайындықта анағұрлым заңды екендігі түсінікті, өйткені ол болашақ маман қандай функцияларды орындайтынын және сәйкесінше қандай міндеттерді шеше алатындығын нақты анықтауға болатын маман моделіне сүйенуге мүмкіндік береді.

Орта жалпы білім беретін мектепке құзыреттілік тәсіл үлкен қиындықтармен кірігеді. Біріншіден, бағдарламалардың, оқулықтардың авторлары, жекелеген оқу пәндеріндегі әдіскерлер бұл тәсіл оқушылардың іргелі білімін, жүйелі білімін бұзады ма деген алаңдаушылық туғызады, екіншіден, мұғалімдер құзыреттіліктер жалпы білім беру білімінен, біліктерінен, дағдыларынан қалай ерекшеленетіні және өткен ғасырдың 70-ші жылдарында танымал болған мектеп оқушыларының еңбегін ғылыми ұйымдастыру идеяларына оралудың қажеті жоқ. Кеңестік мектепте, үшіншіден, оқушылардың құзыреттілігін қалыптастырудың ғылыми негізделген модельдері жоқ.

Бұл мақалада біз білім беру процесінде негізгі құзыреттіліктерді қалыптастыра отырып, қандай теориялық ережелерді басшылыққа алу керектігін көрсетуге және қолданыста бар тәжірибені көрсетуге тырысамыз. Айта кету керек, қазіргі білім мазмұнына қойылатын талаптардың серпінді өзгеруін көріп, мұғалімдердің өздері нормативтік құжаттарды күтпей-ақ оны жетілдіруге тырысады.

Біздің зерттеуіміз ХХ ғасырдың 80-ші жылдары В.В.Краевскийдің, И.Я.Лернердің, М.Н.Скаткиннің жетекшілігімен зерттеу тобы әзірлеген мәдени тәсіл аясында жүргізіледі. Бұл тәсіл екі іргелі идеяға негізделген. Біріншісі – білім берудің пәнге дейінгі мазмұны қалыптасатын теориялық түсінік деңгейінен бастап, оқу материалының деңгейіне дейін әр түрлі деңгейдегі білім мазмұнын жобалау. Екіншісі – білім беру мазмұнының төрт компонентті құрамы, оның ішінде білім, қызмет әдістері, репродуктивті және шығармашылық тәжірибе және әлемге эмоционалды және құндылық қатынасы тәжірибесі.

Зерттеу көрсеткендей, білім беру мазмұнын тек құзыреттілік тәсіл негізінде құру мүмкін емес. Сонымен бірге, құзыреттіліктің қалыптасуын анықтайтын мазмұн түрінде білім берудің қолданыстағы мазмұнына үстірт құрылым білім берудің шамадан тыс жүктелуіне әкеледі. Шығудың жолы іс-әрекет әдістеріне мән беруден және оқушылардың іс-әрекет тәжірибесінің пайда болуына жағдай жасаудан көрінеді.

Содан кейін, біріншіден, негізгі құзыреттіліктер білім берудің пәнге дейінгі мазмұны деңгейінде тұжырымдалады және олардың мазмұны анықталады. Екіншіден, білім беру шарттары құрылады, олардың тәжірибесі негізгі құзыреттіліктердің қалыптасуына ықпал етеді.

Жоғарыда айтылғандарды ескере отырып, құзыреттілік тәсіл тұрғысынан білім берудің пәнге дейінгі мазмұнын (жалпы теориялық сипаттағы) таңдаудың дидактикалық нұсқауларын тұжырымдауға болады:

1. Нақты жағдайларда өмірлік маңызды мәселелерді шешу қабілеті ретінде негізгі құзыреттілік туралы түсінік.
2. Негізгі құзыреттердің жиынтығы және олардың мазмұны.
3. Орталық буыны жеке адамның алған білімі мен іскерлігі негізіндегі қызмет тәжірибесі болып табылатын түйінді құзыреттердің құрылымы.

Зерттеу негізгі құзыреттілік ретінде жалпы мәдени, әлеуметтік-еңбек, коммуникативті, жеке өзін-өзі анықтауды бөліп көрсету орынды екенін көрсетті.

Жалпы мәдени құзыреттілік – бұл адамның мәдениет кеңістігінде жүру қабілеті, оған білім компоненті кіреді: әлемнің ғылыми бейнесі туралы түсінік, негізгі ғылыми жетістіктер туралы білім, көркемдік құндылықтар туралы түсінік.

Бұл жағдайда құзыреттілік тәсіл ақпараттық компонентті таңдауды реттемейді, оқушының ғылыми білімнің қаншалықты терең және қандай салаларына түсу керектігін анықтамайды. Алайда, әлемнің тұтас бейнесін қалыптастырудың, оған бағдарланудың, бар элементтер жиынтығын және олардың арасындағы қатынастарды ұсынудың маңыздылығы интеграцияланған білімнің (философиялық, ғылыми, мәдени) қажеттілігін көрсетеді.

Жалпы мәдени құзіреттіліктің мазмұны тұлғаға мәдени үлгілерді алуға және жаңаларын жасауға мүмкіндік беретін жалпыланған қызмет әдістерін қамтиды. Көрсетілген іс-қимыл тәсілдері туралы түсінік құзіреттілік тәсіл шеңберінде қалыптастырылады. Жалпы мәдени құзіретте танымдық іс-әрекеттің келесі әдістерін қамтитын танымдық-ақпараттық құзіреттілікті бөлуге болады: зияткерлік дағдылар (талдау, синтез, салыстыру, жіктеу, жүйелеу, заңдылықтарды көру), ақпаратты іздеу, өңдеу, пайдалану және құру, сондай-ақ бақылау, эксперимент, ұғымдарды анықтау, гипотезаларды ұсыну және т.б. (ғылыми-танымдық қызмет жағдайында).

Танымдық-ақпараттық іс-әрекеттің тәжірибесі оқу процесінде оқушылардың жоғары тәуелсіздік жағдайында қалыптасады.

Әлеуметтік-еңбек құзіреттілігі адамның әлеуметтік институттармен өзара әрекеттесу, әлеуметтік функцияларды орындау, еңбек нарығын бағдарлау қабілетін қамтиды. Әлеуметтік-еңбек құзыреті қоғам (оның функциялары, құндылықтары, дамуы), әлеуметтік институттар (олардың функциялары, адаммен және бір-бірімен өзара әрекеттесуі), еңбек нарығы (оның қазіргі кездегі қажеттіліктері, даму перспективалары, белгілі бір саладағы кәсіпқойға қойылатын талаптар) туралы білімді қамтиды.

Қызмет әдістері келесідей:

- белгілі бір әлеуметтік рөлге жататын әлеуметтік функцияларды орындау мүмкіндігі;
- еңбек нарығындағы мәселелерді шеше білу.

Әлеуметтік-еңбек құзіреттілігінің жауапкершілігі саласындағы оқушылардың тәжірибесі іскерлік, рөлдік және имитациялық ойындарда, әлеуметтік практикалар мен жобаларда қалыптасады.

Коммуникативтік құзіреттіліктің мазмұнды мазмұнын қарастыра отырып, сөздіктерде қарым-қатынас жалпы символдар жүйесі арқылы тұлғалар арасындағы ақпарат алмасу деп түсініледі. Іскерлік көзқараста коммуникация қарым-қатынасқа қатысушылардың бірлескен қызметі ретінде қарастырылады, оның барысында заттарға және олармен әрекеттерге жалпы (белгілі бір шекке дейін) көзқарас дамиды.

Байланыс – бұл екі немесе одан да көп адамның өзара әрекеттесуі, соның ішінде ақпарат алмасу (яғни байланыс) және өзара қабылдау, байланысушыларды түсіну болып табылатын байланыс процесінің ажырамас бөлігі. Байланыс анықтамасынан коммуникативтік құзіреттілік өзара әрекеттесу процесінде ақпаратты алуды, пайдалануды, беруді қамтитын ақпаратпен үйлеседі.

Егер біз коммуникативтік құзіреттіліктің мазмұндық мәнін қарастыратын болсақ, онда оның білім мазмұнындағы қарым-қатынас туралы Білім сияқты элементі минималды түрде ұсынылуы мүмкін. Негізгі назар қызмет әдістеріне аударылуы керек, олар мыналарды қамтуы мүмкін:

1. ақпарат алмасу тәсілдері

- монологиялық дағдылар-монологиялық сөйлеуді қабылдау, бастысы оқшаулау, монологиялық мәлімдеме жасау, қабылданған ақпаратты талдау, оған сыни қарау;
- диалогтық дағдылар-қарым-қатынасты бастау, өзара әрекеттесу барысында ақпаратты қабылдау, сұрақтар қою, ақпаратты талдау, мәліметтерді нақтылау, өз пікіріңізді білдіру;

2. бірлескен қызметті ұйымдастыру тәсілдері – негізінен, бұл – қызметті ұйымдастырудың жалпы тәсілдері (мақсат қою, іс-әрекет тәсілдерін таңдау және т.б.), бірақ міндеттерді бөлу, басқара және бағына білу, проблеманы талқылауға қатысу, қорытынды жасау дағдыларымен толықтырылатын.

Коммуникативті іс-әрекеттің таңдалған әдістеріне сәйкес, мұндай іс-әрекеттің тәжірибесі монологиялық мәлімдемені қабылдау және жүзеге асыру, диалогтарға, пікірталастарға қатысу, әртүрлі мәселелерді бірлесіп шешу жағдайларында алынады: практикалық, философиялық, этикалық, эстетикалық және т.б.

Жеке өзін-өзі анықтау құзіреттілігінің мазмұны адам туралы, оның ішкі әлемі, қарым-қатынасы туралы білімді қамтиды, ал бір жағынан бұл жалпы адам туралы білім, ал екінші жағынан бұл өте маңызды өзінің психикалық қасиеттері, мүмкіндіктері, қабілеттері, құндылықтары, мақсаттары, идеалдары туралы білу.

Қызмет тәсілдері:

1. өзін-өзі тану білігі (өзін-өзі бақылау, рефлексия, өзін-өзі бағалау);

2. тиісті таңдау жасай білу (мүмкін болатын баламаларды анықтау, әрқайсысының оң және теріс жақтарын талдау, өзі үшін де, басқалары үшін де салдарын болжау, таңдауды жүзеге асыру және оны негіздеу, қателерді тану және түзету).

Жеке өзін-өзі анықтау тәжірибесін қалыптастыру әртүрлі психологиялық тренингтерге қатысуды, олардың элементтерін оқу процесінде қолдануды, арнайы жасалған таңдау жағдайларында таңдау тәжірибесін алуды қамтиды.

Негізгі құзіреттердің қарастырылған мазмұнына мыналарды қосу керек. Негізгі құзіреттілік жеке тұлғаның нақты жағдайларда өмірлік маңызды мәселелерді шешу қабілеті ретінде қарастырылатындықтан, мәселені оқшаулау, оны тұжырымдау, қолда бар ақпаратты талдау және жетіспейтін ақпаратты анықтау және т.б. мәселені шешу кезеңдерінен туындайтын әр негізгі құзіреттілікте болуы керек. Мұндай дағдыларды ұйымдастырушылық деп атауға болады, олардың мәні туындаған мәселелерді шешу үшін өз қызметін ұйымдастыра білу.

Егер жоғарыда айтылғандардың бәрі дидактикалық позициялардың призмасы арқылы қарастырылса, онда білім берудің пәнге дейінгі мазмұнын қалыптастырудың нақты дидактикалық нұсқауларын бөліп көрсетуге болады:

1. Құзыреттілік тәсіл білім берудің пәнге дейінгі мазмұнындағы іс - әрекет әдістерін таңдауды, аз дәрежеде-білімді реттейді.

2. Пәнге дейінгі мазмұнда іс-әрекеттің келесі әдістері (жалпы дағдылар) ерекшеленеді: ұйымдастырушылық, танымдық-ақпараттық, коммуникативті, олар барлық негізгі құзыреттерге жатады. Қызметтің ұйымдастырушылық тәсілдері айқындаушы болып табылады.

3. Білім беру мазмұнында білім беру тапсырмалары-типологиясы негізгі құзыреттердің мазмұнымен анықталатын жағдайлар арқылы негізгі құзыреттердің жауапкершілігі саласындағы жеке тәжірибені қалыптастыру әдістері көрсетілуі керек.

Білім беру тапсырмалары-жағдаяттарға тән белгілер:

- кез-келген жағдаятта белгілі бір әлеуметтік рөлдерді «сәйкестендіру» орын алады, яғни, белгілі бір әлеуметтік рөлге тән әрекеттерді еліктеу үшін жағдайлар жасалады;
- кез-келген жағдаятта оны нақты өмірге жақындататын контекст бар. Тапсырма практикалық іс-әрекеттерді қажет ететін нақты жағдай болуы мүмкін немесе шешім қабылдау қажет нақты жағдайдың сипаттамасы ретінде әрекет етуі мүмкін;
- бұл тапсырмалар-жағдайлар шамадан тыс, эмоционалды қанықтылықпен сипатталады.

Мұндай тапсырмалардың мысалдары-PISA зерттеуінде қолданылатын тапсырмалар [2].

Жалпы орта білім беру стандарттарын, оқу бағдарламаларын, оқулықтарды, қатысқан сабақтарды талдау мектепте жалпы мәдени құзыреттілікті қалыптастыруға көп көңіл бөлінетінін көрсетті, өйткені білім берудің негізгі мақсаты оқушыларды қоғамның әлеуметтік тәжірибесіне, мәдениетіне тарту болып саналады. Сонымен қатар, құзыреттіліктің «білім» компонентіне баса назар аударылады, қызметтің жалпыланған әдістері мақсатты емес, өздігінен қалыптасады, мәдениеттегі бағдарлау тәжірибесі мүлдем қалыптаспайды.

Коммуникативтік құзыреттілік монологиялық және диалогтік сөйлеуді оқытумен байланысты пәндік құзыреттілік аспектісінде қалыптасады. Қазіргі уақытта оқу процесінде оқушылардың бірлескен іс-әрекеттері, бірлескен шешімдері өте тар ұсынылған. Әлеуметтік-еңбек құзыреті қоғам мен қоғамдық институттар туралы ақпаратпен шектеледі. Әлеуметтік институттармен өзара әрекеттесу кезінде тәжірибе (тіпті ішінара, толық емес) қалыптастыру міндеті шешілмейді, белгілі бір әлеуметтік рөлге (тұтынушы, оқырман, ата-ана және т.б.) тән мінез-құлық әдістері игерілмейді.

Қазіргі уақытта жеке өзін-өзі анықтау құзыреттілігі ең аз дәрежеде қалыптасады, дегенмен білім берудің барлық мақсатты бағыттарында өзін-өзі анықтау, тұлғаны өзін-өзі тану және тәуелсіз таңдау жасау қабілетін қалыптастыру қажеттілігі туралы айтылады.

Оқу пәндері мен оқу материалдары деңгейінде құзыреттілік тәсілді қарастыру білім берудің пәнге дейінгі мазмұнын нақтылаудың дидактикалық жағдайларын анықтауға мүмкіндік береді:

1. Оқу пәндерінің әртүрлі типтерін есепке алу: «қызмет тәсілдері» жетекші компоненті бар оқу пәндері толығымен құзыреттілік тәсіл – шет тілі, математика, информатика және т.б. негізінде құрылуы мүмкін; «Ғылыми білімнің» жетекші компоненті бар оқу пәндері үшін пәндік-бағдарланған және құзыреттілікке бағытталған тәсілдемелерді келісу қажет; «құндылық қатынасы» жетекші компоненті бар пәндер тек тиісті қызметті меңгеру аспектісінде (сурет салу, ән айту) құзыреттілік тәсіл негізінде құрылуы мүмкін.

2. «Ғылыми білімнің» жетекші компонентімен пәндердегі пәндік-бағытталған және құзыреттілік тәсілді оларды блоктық-модульдік құру кезінде келісу мүмкін болады. Модуль үлкен бөлімге сәйкес келеді. Онда келесі блоктар ерекшеленеді: білімді жаңарту блогы, Теориялық блок, семинар.

3. Оқу пәндері деңгейінде құзыреттілік тәсілді нақтылау оқу процесінің белгілі бір (алдын ала құрастырылған) процессуалдық құрамдасын болжайды, яғни негізгі құзыреттерді қалыптастыру үшін мұғалім мен оқушылардың іс-әрекеті мен жағдайының параметрлерін көрсету қажет.

4. Негізгі құзыреттіліктерді қалыптастыруда сабақ пен сабақтан тыс іс-әрекеттің үйлесімі қажет, өйткені бұл құзыреттіліктер оқушының бүкіл өмір сүру кеңістігінде қалыптасады, бұл мектепке қарағанда кеңірек.

Қазақ тілін оқытуға бағытталған және құзыреттілік тәсілдердің интеграциясы жағдайында қалай құрылуы мүмкін екенін көрсетеміз.

Өзектендіру блогында оқушылар мен оларда бар тақырып бойынша субъективті тәжірибені талқылау қарастырылған. Мысалы, «сөз таптары» тақырыбын қарастыруда 8-сынып қазақ тілі курсына актуализация барысында оқушылардың бұрыннан бар білімдері белгіленеді: әдетте оқушылар сөз таптарын, олардың сөйлемде қолданысын, сөз тудырушы жұрнақтар әсерінде өзгеруін, өз ойын жеткізуде, мәтін құрастыруда оларды қолдануды, негізгі ережелерді жәнет.б. біледі. Бұл белгілі бір сөз табының қолданысына байланысты мәселелер, кілт сөзі: «неге?». Келесі мәселе – зерттелетін материалдың шолу көрінісі. Оқушылардың ситуациялық қызығушылығын арттыру үшін олардың қарапайым шығармашылық тапсырмаларды өзбетінше жүргізуі мүмкін.

Келесі блок – негізгі теориялық ережелерді ұсыну. Егер бұл негізгі білім туралы болса, онда ол қазіргі кездегіден гөрі кішірейтілуі керек. Бейіндік оқыту жағдайында тереңдетіп оқытылатын

теориялық блок орталық болады, өйткені тиісті оқу бейінін таңдаған және осы бағытта білім беруді жалғастыруға дайындалып жатқан оқушылардың танымдық қажеттіліктері теориялық мәселелермен байланысты.

Модульдегі соңғы блок – қайталау сабағы (семинар). Дәл осы блок негізгі құзыреттіліктерді қалыптастыруға көп көңіл бөлуге мүмкіндік береді. Бұл блокта оқушылармен практикалық тапсырмалар, соның ішінде әрдайым белгісіздік элементі бар нақты өмірлік жағдайларды көрсететін мәселелер шешіледі. Мұндай жағдайларда тапсырманың нақты белгіленген шарттары жоқ, оқушылардың өздері маңызды және маңызды емес жағдайларды анықтауы керек. Егер белгілі бір деректер жеткіліксіз болса, оларды табады.

Семинар жағдайында оқушыларға таңдау тапсырмаларын ұсынған жөн: мысалы, ашылу тарихын зерттеу, тәжірибелер қою, көрнекті ғалымдар туралы әңгіме дайындау, зерттелген білімнің қолданылуын қарастыру және т.б. тапсырмалардың осы түрлерін орындау топтық жобалау іс-әрекетінде мүмкін. Семинар оқушының рефлексиялық әрекеттерімен, өзін-өзі бағалауымен, мүмкін портфолионы толтыру мен аяқталады.

Құзыреттілік тәсіл негізінде құрылған блоктық-модульдік оқытудың көрсетілген жүйесі оқытуды оқушының танымдық қажеттіліктеріне жауап беретін анағұрлым жақын етуге және сонымен бірге түйінді құзыреттіліктерді қалыптастыруға мүмкіндік береді.

Түйінді құзыреттіліктерді қалыптастырудың елеулі мүмкіндіктерін жобалар әдісі ұсынады. Қазір оның орта мектепте белсенді таралуы кездейсоқ емес.

Әлеуметтік және еңбек құзыреттілігінің бөлігі болып табылатын тұтынушының құзыреттілігін қалыптастыратын тәжірибеге бағытталған жұмыстардың тағы бірнеше мысалын келтіруге болады [3].

Соңғы уақытта, біздің бақылауларымызға сәйкес, көптеген оқушылар жобалық жұмыстарға қатысады және тәжірибеге бағытталған жобалар көбейіп келеді. Мүмкін, бұл білім беру мазмұнының академиялық деңгейін, оның практикадан оқшаулануын өтеуге және негізгі құзыреттіліктердің қалыптасуын қамтамасыз етуге тырысу мен байланысты болуы ғажап емес.

Әдебиеттер тізімі:

1. Компетентностный подход в педагогическом образовании // В.А.Козырев, Н.Ф.Радионова редакциялаған. – С-Пб, 2004.
2. Халықаралық зерттеу нәтижелері жағдайында ұлттық мектепте оқытудың мазмұны мен әдістемесіне қойылатын жаңа талаптар PISA –2000. – М., 2005.
3. Лицейское образование: опыт, проблемы, перспективы // О.Б.Репина редакциялаған. – М., 2007.

УДК 373

ДИФФЕРЕНЦИРОВАННЫЙ ПОДХОД НА УРОКАХ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ, КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ ШКОЛЬНИКОВ В РАМКАХ ОБНОВЛЕННОГО СОДЕРЖАНИЯ ОБРАЗОВАНИЯ

Ясменко Руслан Александрович,

учитель физической культуры

КГУ «Общеобразовательная школа № 23

им. М.Козыбаева отдела образования

города Костаная» Управления образования

акимата Костанайской области г.Костанай, Казахстан

Аннотация

Актуальность: Новые формы организации занятий по физической культуре в общеобразовательном учреждении позволяют повысить их эффективность и обеспечить необходимый уровень двигательной подготовленности, физкультурной образованности и общей культуры личности. Цель: рассмотреть дифференцированный подход на уроке физической культуры, в рамках обновленного содержания образования.

Ключевые слова: формы, эффективность, уровень, образованность, культура личности.

Аннотация

Өзектілігі: Жалпы білім беретін мекемеде дене шынықтыру сабақтарын ұйымдастырудың жаңа формалары олардың тиімділігін арттыруға және жеке тұлғаның қозғалыс дайындығын, дене тәрбиесі мен жалпы мәдениетін қажетті деңгейде қамтамасыз етуге мүмкіндік береді. Мақсаты: жаңартылған білім мазмұны аясында дене шынықтыру сабағында сараланған тәсілді қарастыру.

Түйінді сөздер: формалар, тиімділік, деңгей, білім, тұлға мәдениеті.